

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO WPISANEGO DO REJESTRU ZABYTEKÓW

1. Nazwa

ZESPÓŁ DWORSKO - PARKOWY

1124

2. Czas powstania

4 ćw. XVIII w.-1998 r.

3. Miejscowość

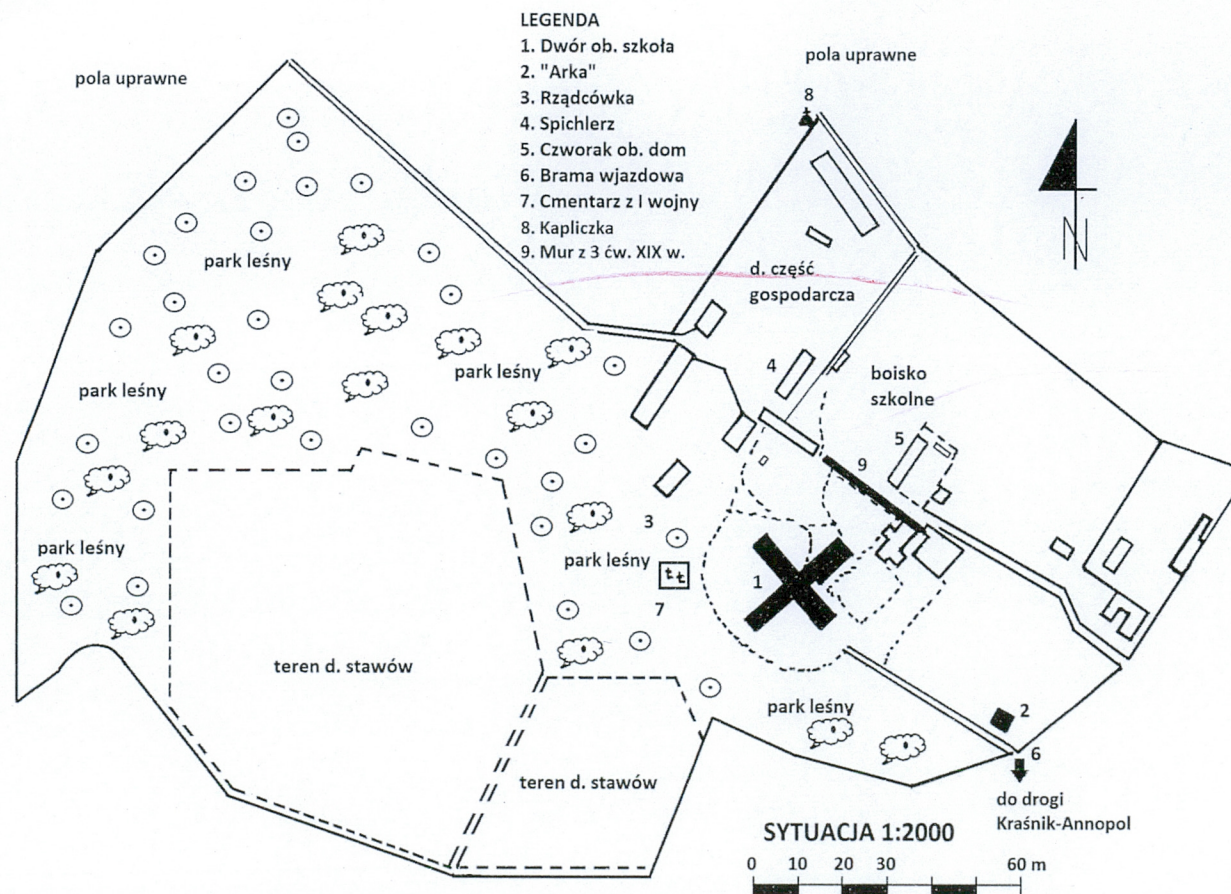
OLBIĘCIN

4. Adres: Olbięcin 139, 23-230 Trzydnik Duży

nr ewid. dz. 40 (część-obręb Dębowiec), 276, 268/1, 268/3 (część), 268/4 (część), 277 (część), 279, 278, 280, 281

nr księgi wieczystej

11. Materiały graficzne

5. Przynależność administracyjna

województwo - lubelskie

powiat - kraśnicki

gmina - Trzydnik Duży

6. Współrzędne geograficzne

N: 50°53'45.83 E: 22°7'9.34

7. Poprzednie nazwy miejscowości

Olbyanczin (1442 r.)

8. Właściciel i jego adres:

Skarb Państwa - (dz. 277, 279 - Starosta kraśnicki, Kraśnik ul. Kolejowa 6), (dz. 280 część - ANR Lublin ul. Karłowicza 4, (dz. 40 część - Gm. Trzydnik Duży)

Pow. Kraśnicki (dz. 268/3, 278) - zarząd trwały SOS-W, Gmina Trzydnik Duży, dz. 276, 281, Trzydnik Duży 59A

9. Użytkownik i jego adres

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy (SOS-W), Olbięcin 139 dz. 268/3, 278

10. Formy ochrony

Rejestr zabytków A/285 z dn. 06.08.1991 r.

Początki Olbęcina sięgają poł. XV w., kiedy to bracia Olbęccy herbu Janina lokowali na tym terenie wieś. Olbęc in XVII i XVIII w. stał się własnością Wybranowskich związanych z Kraśnikiem. W 1656 r. wieś oraz dwór zostały spalone i zrabowane przez połączone wojska szwedzkie i siedmiogrodzkie. Wg. lokalnej tradycji po tym wydarzeniu wybudowano nowy także drewniany dwór, który powstał w innym miejscu, natomiast ślady po zniszczonej siedzibie Olbęckich, były dobrze czytelne niemal do końca XIX w. W czerwcu 1787 r. do Olbęcina przybył król Stanisław August Poniatowski wraz z podkomorzym lubelskim K. Dłuskim i kasztelanem sandomierskim P. Popielem. Dla jednodniowego pobytu króla wzniesiono budynek zwany „Arką” zlokalizowany tuż przy wjeździe do zespołu dworsko-parkowego. Według autorów SGKP był to drewniany budynek, który został gruntownie przebudowany w 1948 r. z zastosowaniem cegieł. Prawdopodobnie jednym z nich była kaplica dworska. W XVIII w. odnotowano istnienie w ogrodzie dworskim kaplicy, przy której do 1860 r. był stale utrzymywany kapucyn z lubelskiego konwentu. Na pocz. XIX w. dobra nabyli Kaczkowscy, a następnie Gintowtowie, którzy zostali zlicytowani w 1852 r. Nowy nabywca Roman Okulicz-Kozaryn, doprowadził majątek do ruiny i w tym stanie nabył go Tadeusz Wierusz-Kowalski, profesor Instytutu Politechnicznego i Rolniczo Leśnego w Puławach. Wierusz-Kowalski doświadczony agronom ponownie doprowadził dobra do rozkwitu. W tym czasie wzniesiono nowy murowany dwór na planie prostokąta, poprzedzony portykiem. Ponadto wybudowano szereg nowych budynków folwarcznych: oranżerię, rządówkę, spichlerz, stodołę i czworaki. Wg. wykazów inwentarskich zabudowania dworskie liczyły 7 budynków murowanych i 20 drewnianych. Cd. na Wkładce nr 1

Sytuacja: Zespół dworsko-parkowy w Olbęcinie jest usytuowany w środkowej części miejscowości, przy rozwidleniu drogi krajowej prowadzącej z Kraśnika w kierunku Annapola oraz do Zaklikowa. Dostępny jest z bocznej drogi dojazdowej, przez drewniany most, tuż przy magazynach sklepu z nawozami. Zespół położony jest w środkowej części wsi, na północ i zachód od zabudowań, od których oddziela go niewielka rzeczka Tuczyn. Od północy sąsiaduje z gruntami ornymi, od zachodu przylega do niego droga gruntowa, za którą znajdują się zabudowania wsi Dębowiec, od południa wspomniana rzeczka i drogi krajowe, natomiast od wschodu niewielki zagajnik oraz grunty orne. Całość jest położona na południowym zboczu wyniesienia górującego nad okolicą. Od południa zespół jest ogrodzony siatką drucianą oraz modułowym, metalowym ogrodzeniem rozpiętym na ceglanych słupkach, od wschodu siatką, natomiast od północy betonowym modułowym ogrodzeniem.

Kompozycja: Założenie dworsko-parkowe w Olbęcinie ma otwartą kompozycję, ze słabo obecnie czytelnym układem osiowym. Główny wjazd, dostępny przez współczesną metalową bramę wjazdową osadzoną na filarkach pochodzących zapewne z czasów Wierusz-Kowalskiego, znajduje się w południowej części zespołu. Jego przedłużeniem jest aleja dojazdowa, obecnie wyasfaltowana, półkoliście wygięta wokół zach. skrzydła dworu. Nadal klarowny jest podział założenia na dwie historyczne części: reprezentacyjną oraz gospodarczą, oddzielone wysokim ceglany murem. Trzecia część – sportowo-rekreacyjna została wydzielona współcześnie na terenie dawnego ogrodu i folwarku. W skład części reprezentacyjnej wchodzi dwór (ob. szkoła i internat), budynek tzw. „Arka” oraz rządówka, otoczone od zachodu parkiem leśnym. Budynki rozmieszczone są wzdłuż osi płn.-płd. W centrum znajduje się dwór, na południowym krańcu - „Arka”, natomiast na jego północnym skraju - rządówka. Park, zgodnie z charakterem nie ma regularnej kompozycji, nieczytelne są alejki, a jedynie ścieżki. Pośród drzewostanu dominują dęby szypułkowe, modrzewie, kasztanowce oraz lipy. Licznie na jego terenie występują tzw. egzoty (drzewa z innych stref klimatycznych) – grójeczniki, korkowiec amurski czy modrzewie japońskie. W drugiej połowie XIX w. w płd.-zach. części założono stawy rybne, które funkcjonowały jeszcze w czasie II wojny światowej. Opiekę nad nimi sprawował rybak, którego dom był odnotowany w okresie międzywojennym. Po wojnie pozbawione właściwej opieki stopniowo zanikały. Na płn.-zach. od dworu znajduje się wspomniany cmentarz żołnierzy austriackich, ogrodzony metalowym łańcuchem oraz altaną z kasztanowców. W miejscu, gdzie w XVIII w. istniał ogród i park dworski obecnie umieszczony jest kompleks rekreacyjny, w skład którego wchodzi hala sportowa z zapleczem socjalno-rehabilitacyjnym oraz asfaltowe boisko do piłki ręcznej i koszykówki. Część usytuowana poza murem również dzieli się na dwie części: sensu stricte gospodarczą (spichlerze i magazyny) oraz mieszaną: sportową (boisko do piłki nożnej w miejscu d. gumna) i mieszkalną (czworaki, dom ogrodnika). Poza założeniem dworsko – parkowym położona jest gorzelnia, pochodząca zapewne z okresu dwudziestolecia międzywojennego.

14. Kubatura <p style="text-align: center;">Nie dotyczy</p>	15. Powierzchnia użytkowa <p style="text-align: center;">15 ha</p>	16. Przeznaczenie pierwotne <p style="text-align: center;">Zespół dworsko-parkowy</p>	17. Użytkowanie obecne <p style="text-align: center;">Placówka oświatowa</p>
18. Stan zachowania <p>Zespół dworsko parkowy zachowany jest ze znacznymi przekształceniami; bryła dworu po dobudowie skrzydeł w znacznym stopniu zatraciła swe walory zabytkowe, podobnie jak budynek „Arki”, który pomimo informacji, że został przebudowany, tak naprawdę jest nowym obiektem pochodzącym z 1948 r. (przypomnijmy pierwotny był prawdopodobnie drewniany). Stosunkowo dobrze zachowany jest park, pomimo znacznych strat poniesionych podczas II wojny światowej oraz już powojennych wycinek. Nadal na jego terenie zachowało się sporo drzew pomnikowych oraz starodrzewu. Jak się wydaje jego kompozycja od początku nie miała charakteru regularnej kompozycji, dlatego stopień zachowania jego kompozycji należy określić jako znaczny. Dane dotyczące stanu zachowania poszczególnych obiektów znajdują się w kartach szczegółowych</p>		19. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie <p>Forma opieki ze strony użytkowników i właścicieli jest zadowalająca. Dwór oraz park znajdują się w dobrym stanie. Pewne zastrzeżenia budzi stan historycznych budynków gospodarczych, które wymagają remontu (spichlerz oraz rządcówka).</p>	

20. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

21. Uwagi

22. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Bibliografia

1. S. Styczyński, Ewidencja parku dworskiego w Olbiercinie, Łódź 1989, mps. w pos. WOUZ Lublin.
2. Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Olbiercinie im. Jerzego Rudlickiego, Olbiercin 2010, wydawnictwo okolicznościowe, praca bez autorów.

24. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

tekst - Jacek Studziński, czerwiec 2016

plany, rysunki - Jacek Studziński, czerwiec 2016

25. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania)

fotografie - Jacek Studziński, czerwiec 2016

26. Załączniki

Wkładka nr. 1, 2, 3, 4

1. Miejscowość	Olbięcin	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY	6. Zawartość załącznika FOTOGRAFIE, orientacja
2. Gmina	Trzydnik Duży		
3. Powiat	kraśnicki		
4. Województwo	lubelskie		

c. pkt. 12

Całość była otoczona parkiem leśnym, którego początków należy szukać w końcu XVIII w., gdyż jeszcze na pocz. XIX w. główną rolę odgrywał park (ogród ?) przy XVII-wiecznym dworze widocznym na mapie A. Heldensfelda z 1804 r. Znaczne skupisko zieleni, zaznaczone jest w zach. założeniu, zapewne z czasem przekształcono je w park leśny. W tym czasie powstał też mur oddzielający część folwarczną od rezydencjonalnej. Ponadto na wspomnianej mapie widoczny jest obiekt usytuowany w pobliżu „Arki”, po przeciwnej stronie głównej alei dojazdowej, który należy traktować jako kaplicę. CW rękach rodziny Wierusz – Kowalskich majątek znajdował się do roku 1908, gdy kupił go Adam Klementowicz. Niedługo po tym zmarł, natomiast jego córka wniosła dobra w posagu Sylwiuszowi Szczycińskiemu, dotychczasowemu zarządcy. Podczas I wojny światowej na terenie parku leśnego pochowano ok. 30 żołnierzy austriackich poległych w bitwie pod Kraśnikiem w sierpniu 1914 r. Szczyciński był właścicielem majątku do roku 1935 r. W tym okresie Olbięcin kilkakrotnie odwiedził zaprzyjaźniony z nim marszałek Piłsudski. Kolejnym właścicielem majątku został Jerzy Rudlicki, konstruktor amolotów, który w okresie międzywojennym kierował biurem projektowym Zakładów Maszynowych Plage/Laskiewicz, a później Lubelskiej Wytwórni Samolotów. Rudlicki był autorem znanych i cenionych samolotów oznaczonych literą **R**. Po rezygnacji z pracy jako konstruktor zajął się polityką (był senatorem) i gospodarką. W trakcie II wojny światowej majątek zajęli Niemcy, którzy umieścili tu szpital wojskowy. W tym czasie na terenie parku otaczającego dwór wycięto znaczną ilość starodrzewu oraz rozebrano kaplicę. Po II wojnie światowej Rudlicki wyemigrował do USA, gdzie pracował dla Boeinga i NASA. W 1945 r. majątek w Olbięcinie przejęty został na własność Skarbu Państwa. Zdewastowany przez Rosjan dwór oraz folwark przekazano na cele oświatowe i umieszczono w nim Technikum Rachunkowości Rolnej. Od 1953 r. we dworze działał Państwowy Zakład Wychowawczy, dla potrzeb którego w 1956 r. dobudowano do dworu wsch. nowe skrzydło. W 1957 powstało skrzydło zach. Kolejne skrzydła (płn. i pld.) wzniesiono w l. 70 XX w. wkrótce potem wzniesiono nowe budynki gospodarcze na terenie d. folwarku. W 1983 r. PZW został przemianowany na Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy. W latach 1997-98 na terenie rozebranej oranżerii wybudowano salę sportową wraz z widownią i zapleczem technicznym. Obecna placówka nosi nazwę Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, na terenie którego działa szkoła podstawowa, gimnazjum oraz zasadnicza szkoła zawodowa.

1

2

3

4

1. Miejscowość	Olbięcin	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY	6. Zawartość załącznika FOTOGRAFIE,
2. Gmina	Trzydnik Duży		
3. Powiat	kraśnicki		
4. Województwo	lubelskie		

1. Widok od pld. na zespół
2. Brama wjazdowa do zespołu, w tle budynek Arki.
3. Widok na d. część gospodarczą w ptn. części zespołu.
4. Mur oddzielający część rezydencjonalną od gospodarczej.
5. Dwór. Widok od pld. wsch.
6. Gorzelnia w pld. części zespołu.
7. Aleja dojazdowa do dworu.
8. Pomnikowe drzewo w zach. części zespołu.
9. Cmentarz w zach. części zespołu.
10. Kapliczka na ptn. skraju założenia.

5

6

7

1. Miejscowość	Olbiecin	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY	6. Zawartość załącznika FOTOGRAFIE,
2. Gmina	Trzydnik Duży		
3. Powiat	kraśnicki		
4. Województwo	lubelskie		

8

9

10

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 4

1. Miejscowość	Olbięcin	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY	6. Zawartość załącznika Mapa ewidencyjna z naniesionymi granicami podziałów
2. Gmina	Trzydnik Duży		
3. Powiat	kraśnicki		
4. Województwo	lubelskie		

